

УДК 346.9

Мироненко Іванна Володимирівна,

аспірант, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (067) 316 89 04, e-mail: ivannamyronenko.94@gmail.com, yanuska585@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3994-2324

Myronenko Ivanna Vladimirovna,

post-graduate student, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Str. Frometivska, 2, tel.: (067) 316 89 04, e-mail: ivannamyronenko.94@gmail.com, yanuska585@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3994-2324

DOI: 10.32689/2617-9660-2018-2-2-35-43

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

Анотація. Капітальне будівництво — це процес створення нових, реконструкція, розширення й технічне переоснащення діючих виробничих та інфраструктурних об'єктів підприємств або інших первинних суб'єктів господарювання.

До сфери капітального будівництва належать:

- 1) спорудження будівель та об'єктів виробничого та невиробничого (соціального) призначення;
- 2) монтаж виробничого й невиробничого устаткування та інших засобів праці й соціальної діяльності;
- 3) проектно-пошукові та інші підготовчі роботи, пов'язані зі спорудженням нових і реконструкцією функціонуючих об'єктів виробничого й соціального призначення;
- 4) капітальний і відновлюваний ремонт будівель і споруд виробничого та соціального призначення.

Планування капітального будівництва об'єктів виробничого й соціального призначення має певні особливості. Основу планування капітального будівництва виробничих об'єктів становлять розрахунки введення в дію виробничих потужностей, основних фондів і кошторисної вартості будівництва (реконструкції, розширення) відповідних об'єктів. Головна мета й кінцевий результат капітального будівництва — введення в дію нових виробничих потужностей.

Обґрунтовано та визначено правове регулювання господарської відповідальності суб'єктів господарювання, визначені форми такої відповідальності, схарактеризовані види відповідальності та їх наслідки у разі порушення суб'єктами господарювання норм, що стосуються капітального будівництва.

Зазначено, що підприємства, які створюють технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта будівництва, несуть відповідальність у вигляді штрафу за подання недостовірної інформації у складі раніше наданих технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта будівництва, відмову у наданні технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта будівництва або порушення строку їх надання; неукладення договору про забезпечення об'єкта будівництва на підставі наданих технічних умов або невідключення об'єкта будівництва до інженерних мереж згідно з технічними умовами та укладеним договором про забезпечення об'єкта будівництва — у розмірі дев'яноста мінімальних заробітних плат.

Ключові слова: суб'єкти господарювання, відповідальність, капітальне будівництво.

RESPONSIBILITY OF BUSINESS ENTITIES IN THE FIELD OF CAPITAL CONSTRUCTION

Abstract. Capital construction is the process of creation of new, reconstruction, expansion and technical re-equipment of existing production and infrastructure facilities of enterprises or other primary economic entities.

The sphere of capital construction include:

- 1) construction of buildings and facilities for industrial and non-industrial (social) purposes;
- 2) installation of production and non-production equipment and other means of labor and social activities;
- 3) design and survey and other preparatory work related to the construction of new and reconstruction of functioning industrial and social facilities;
- 4) major repairs and rehabilitation of buildings and structures of industrial and social purpose.

Planning of capital construction of industrial and social facilities has certain features. The basis of planning of capital construction of production facilities is the calculations of commissioning of production facilities, fixed assets and the estimated cost of construction (reconstruction, expansion) of the relevant facilities. The main goal and the final result of capital construction is the commissioning of new production facilities.

The article substantiates and defines the legal regulation of economic responsibility of business entities, defines the forms of such responsibility, describes the types of such responsibility and their consequences in case of violation by business entities of norms relating to capital construction.

It is noted that the enterprises providing the technical conditions for the engineering provision of the construction object are liable in the form of a fine for submitting false information in the structure of the previously provided technical specifications for the engineering provision of the construction object, the refusal to provide technical specifications for the engineering support of the object of construction or violation of the term of their provision; failure to conclude an agreement on the provision of the construction object on the basis of the technical

specifications provided or the connection of the construction object to the engineering networks in accordance with the technical conditions and the contract concluded on the provision of the construction object – in the amount of ninety times the minimum wage.

Keywords: business entities, responsibility, capital construction.

Постановка проблеми. До правового регулювання відповідальності за порушення у капітальному будівництві належать такі нормативні акти, як Закон України “Про архітектурну діяльність” (ст. 32 якого визначає, що порушення законодавства про архітектурну діяльність тягне дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законами України) [3].

До суб’єктів господарських відносин у галузі капітального будівництва у разі вчинення ними певних правопорушень ст. 322 ГК України передбачає відповідальність у вигляді: відшкодування збитків і штрафних санкцій. В ній зазначено: “За невиконання або неналежне виконання зобов’язань за договором підяду на капітальне будівництво винна сторона сплачує штрафні санкції, а також відшкодовує другій стороні збитки (зроблені другою стороною витрати, втрату або пошкодження її майна, недержані доходи) в сумі, не покритій штрафними санкціями, якщо інший порядок не встановлено законом. Недоліки, виявлені при прийнятті робіт (об’єкта), підрядник зобов’язаний усунути за свій рахунок у строки, погоджені з замовником” [2].

У разі порушення строків усунення недоліків підрядник несе відповідальність, передбачену договором.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми господарсько-правового регулювання відповідальності суб’єктів господарювання у сфері капітального будівництва досліджували Є. І. Голинкер, Н. С. Кузнєцова, В. С. Мілаш, О. А. Беляневич, О. М. Вінник, О. В. Шаповалова та ін.

Учасники господарських відносин у сфері капітального будівництва несуть господарську відповідальність за скоєні ними правопорушення шляхом застосування до них господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених законом.

Метою статті є визначення форм та міри відповідальності суб’єктів господарювання у сфері капітального будівництва.

Виклад основного матеріалу. Питання відповідальності за договором будівельного підяду ускладнюється тим, що правовідносини у сфері будівництва окрім норм ЦК України регулюються також нормами Господарського кодексу України.

Важливе значення має позовна давність для вимог, що впливають з неналежної якості робіт за договором підяду на капітальне будівництво, яка визначається з дня прийняття роботи замовником і становить:

- один рік — щодо недоліків некапітальних конструкцій, а в разі якщо

недоліки не могли бути виявлені за звичайного способу прийняття роботи;

- два роки;

- три роки — щодо недоліків капітальних конструкцій, а в разі якщо недоліки не могли бути виявлені за звичайного способу прийняття роботи, десять років;

- тридцять років — щодо відшкодування збитків, завданих замовникові протиправними діями підрядника, які призвели до руйнувань чи аварій.

У сфері капітального будівництва, включаючи й договірні відносини, застосовуються такі види господарсько-правової відповідальності:

- відшкодування збитків — універсальна форма господарсько-правової відповідальності, що застосовується в будь-яких відносинах: вертикальних та горизонтальних, договірних та позадоговірних, проте цей вид відповідальності в договірних відносинах з капітального будівництва застосовується специфічно: відповідно до ч. 1 ст. 322 Господарського кодексу України збитки, заподіяні Підрядником порушенням договору підряду на капітальне будівництво, підлягають відшкодуванню лише у вигляді прямих збитків, що виразилися у зроблених другою стороною витратах, у втраті або пошкодженні її майна (не отриманий з вини правопорушника прибуток залишається непокритим, що не відповідає інтересам Замовника і засадам ринкової економіки) [2];

- стягнення неустойки (штрафних санкцій); використовується залікова неустойка, яка сплачується за передбачені законом (ч. 2 ст. 231 ГК)

та/або договором порушення сторонами договірних зобов'язань;

- конфіскація — застосовується у випадках, передбачених законодавством:

- 1) якщо договір підряду на капітальне будівництво визнаний недійсним як такий, що укладений з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства (ч. 1 ст. 208 Господарського кодексу України);

- 2) у разі якщо прибуток (дохід) був отриманий учасником відносин з капітального будівництва внаслідок порушення встановлених законодавством правил здійснення господарської діяльності (ч. 1 ст. 240 Господарського кодексу України);

- господарсько-адміністративні штрафи застосовуються відповідно до ст. 25 Закону України “Про основи містобудування” від 16.11.1992 р. і ст. 2 Закону України “Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності” від 14.10.1994 р. [3].

Суб'єкти містобудування, які здійснюють проектування об'єктів, експертизу проектів будівництва, несуть відповідальність у вигляді штрафу за передачу замовнику проектної документації для виконання будівельних робіт на об'єкті будівництва, розробленої з порушенням вимог законодавства, містобудівної документації, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування, будівельних норм, державних стандартів і правил, у тому числі за нестворення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення, незабезпечення приладами об-

ліку води і теплової енергії, а також за зниження категорії складності об'єкта будівництва:

- проектна організація — у розмірі дев'яноста мінімальних заробітних плат;

- експертна організація — у розмірі вісімнадцяти мінімальних заробітних плат.

Суб'єкти містобудування, які є замовниками будівництва об'єктів (у разі провадження містобудівної діяльності), або ті, що виконують функції замовника і підрядника одночасно, несуть відповідальність у вигляді штрафу за такі правопорушення [6, с. 11]:

1) виконання підготовчих робіт без повідомлення про початок їх виконання, а також наведення недостовірних даних у такому повідомленні — у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат;

2) виконання будівельних робіт без повідомлення про початок їх виконання або будівництво індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, прибудов до них, громадських будинків I та II категорій складності, закінчене у період з 5 серпня 1992 р. до 12 березня 2011 р. без дозволу на виконання будівельних робіт; а також наведення недостовірних даних у такому повідомленні — у розмірі десяти мінімальних заробітних плат;

3) виконання підготовчих робіт без реєстрації декларації про початок виконання таких робіт, якщо зазначені роботи не виконувалися на підставі зареєстрованої декларації про початок виконання будівельних

робіт чи дозволу на виконання будівельних робіт, а також наведення недостовірних даних у декларації про початок виконання підготовчих робіт — у розмірі двадцяти мінімальних заробітних плат;

4) виконання будівельних робіт без реєстрації декларації про початок виконання таких робіт, а також наведення недостовірних даних у зазначеній декларації;

5) виконання будівельних робіт без отримання дозволу на їх виконання;

6) експлуатація або використання об'єктів будівництва, не прийнятих в експлуатацію, а також наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації чи акті готовності об'єкта до експлуатації;

7) незабезпечення замовником здійснення технічного нагляду у випадках, коли такий нагляд є обов'язковим згідно із законодавством, — у розмірі тридцяти шести мінімальних заробітних плат;

8) незабезпечення замовником здійснення авторського нагляду у випадках, коли такий нагляд є обов'язковим згідно із законодавством, — у розмірі сорока п'яти мінімальних заробітних плат;

9) неподання чи несвоєчасне подання замовником інформації про передачу права на будівництво об'єкта іншому замовнику, зміну генерального підрядника чи підрядника, осіб, відповідальних за проведення авторського і технічного нагляду, відповідальних виконавців робіт, а також інформації про початок виконання підготовчих чи будівельних робіт та про введення в експлуатацію

закінченого будівництвом об'єкта у випадках, коли подання такої інформації є обов'язковим згідно із законодавством, — у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат.

Суб'єкти містобудування, які виконують будівельні роботи, несуть відповідальність у вигляді штрафу за такі правопорушення [6, с. 14]:

1) виконання підготовчих робіт без повідомлення про початок їх виконання, а також наведення недостовірних даних у такому повідомленні — у розмірі трьох мінімальних заробітних плат;

2) виконання будівельних робіт без повідомлення про початок їх виконання, а також наведення недостовірних даних у зазначеному повідомленні — у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат;

3) виконання підготовчих робіт без реєстрації декларації про початок виконання таких робіт, якщо зазначені роботи не виконувалися на підставі зареєстрованої декларації про початок виконання будівельних робіт чи дозволу на виконання будівельних робіт без реєстрації декларації про початок виконання таких робіт — у розмірі дев'яноста мінімальних заробітних плат;

4) виконання будівельних робіт без реєстрації декларації про початок виконання таких робіт: на об'єктах I категорії складності — у розмірі вісімнадцяти мінімальних заробітних плат;

5) виконання будівельних робіт без отримання дозволу на їх виконання;

6) ведення виконавчої документації з порушенням будівельних норм, державних стандартів і правил — у

розмірі вісімнадцяти мінімальних заробітних плат;

7) застосування будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, що не відповідають державним нормам, стандартам, технічним умовам, проектним рішенням, а також тих, що підлягають обов'язковій сертифікації, але не пройшли її, — у розмірі дев'яноста мінімальних заробітних плат;

8) виконання будівельних робіт з порушенням вимог будівельних норм, державних стандартів і правил або затверджених проектних рішень — у розмірі сорока п'яти мінімальних заробітних плат.

Суб'єкти містобудування, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану зі створенням об'єктів архітектури, що підлягає ліцензуванню, чи доручають виконання окремих видів робіт відповідальним виконавцям, які згідно із законодавством повинні мати кваліфікаційний сертифікат, несуть відповідальність у вигляді штрафу за такі правопорушення:

1) здійснення господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без отримання в установленому порядку ліцензії — у розмірі дев'яноста мінімальних заробітних плат;

2) залучення до виконання окремих видів робіт відповідальних виконавців, які не мають відповідного кваліфікаційного сертифіката, у випадках, коли такий сертифікат є обов'язковим згідно із законодавством, — у розмірі десяти мінімальних заробітних плат.

Суб'єкти містобудування, які виготовляють будівельні матеріали, вироби та конструкції, несуть відпо-

відальність у вигляді штрафу за такі правопорушення:

1) виробництво або виготовлення будівельних матеріалів, виробів, конструкцій, які підлягають обов'язковій сертифікації, або показники безпеки яких наводяться в нормативних документах і підлягають підтвердженню відповідності шляхом сертифікації або декларування, але не пройшли їх, — у розмірі шістдесяті трьох мінімальних заробітних плат;

2) виробництво або виготовлення будівельних матеріалів, виробів, конструкцій, які не відповідають вимогам державних норм, стандартів.

Суб'єкти містобудування, що залучаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю, до проведення перевірок, несуть відповідальність у вигляді штрафу за надання недостовірних чи необґрунтованих висновків за результатами таких перевірок у розмірі десяти мінімальних заробітних плат [7, с. 180].

Дії, передбачені вище, вчинені суб'єктами містобудування, яких протягом року було піддано стягненню за такі самі порушення, — тягнуть за собою накладення штрафу, визначеного для відповідного порушення, у подвійному розмірі.

Притягнення суб'єктів містобудування до відповідальності не звільняє їх від відшкодування заподіяної внаслідок правопорушення шкоди.

Штраф може бути накладено на суб'єктів містобудування протягом шести місяців з дня виявлення правопорушення, але не пізніше як через три роки з дня його вчинення.

У разі вчинення суб'єктами містобудування двох або більше правопорушень штрафи накладають за кожне вчинене правопорушення окремо.

Накладати штраф від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю, мають право його керівник та уповноважені ним посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю [7, с. 181].

Господарсько-організаційні санкції, що застосовуються інспекціями державного архітектурно-будівельного контролю, які відповідно до своїх повноважень діють на підставі Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 р. а саме:

- винесення обов'язкових для виконання приписів щодо усунення порушень державних стандартів, норм і правил, а так само технічних умов або затверджених проектних рішень;
- зупинення будівельних робіт, які не відповідають вимогам державних стандартів, норм і правил, затвердженим проектним рішенням, або місцевим правилам забудови населених пунктів, здійснюються без дозволу на їх виконання, а так само виробництво і застосування у будівництві будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, виготовлених з порушенням державних стандартів;
- внесення подання відповідним органам про анулювання або зупинення дії ліцензій на право здійс-

нення окремих видів господарської діяльності у будівництві суб'єктами господарювання, які допускають грубі порушення державних стандартів, норм і правил, а так само технічних умов, затверджених проектних рішень або місцевих правил забудови населених пунктів [4, с. 367].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Більшість учасників господарських правовідносин зацікавлені у правомірній поведінці — як власній, так і своїх контрагентів (партнерів). Адже застосування будь-якої юридичної, в тому числі господарсько-правової, відповідальності тягне для правопорушника негативні наслідки. Проте, правопорушення у сфері господарювання є поширеним явищем. Наявність типових правопорушень у певних сферах господарського життя свідчить про негаразди в правовому регулюванні та/або правозастосовної діяльності уповноважених органів держави і відповідно — спонукає до оптимізації державного втручання в економіку країни. Одним з найбільш ефективних, за сучасного стану: економіки, правосвідомості учасників господарського життя, державного регулювання економічних процесів, ролі громадських організацій в економічному житті, засобів дотримання господарського правопорядку є відповідальність за господарські правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Конституція* України, прийнята Верховною Радою України 26 червня 1996 р. (зі змінами та доповнення-

ми станом на 02.06.2016 р. № 1401-VIII).

2. *Господарський кодекс* України від 16 січня 2003 року № 436-IV (зі змінами та доповненнями станом від 19.07.2017 р. № 2019-VIII)
3. *Закон* України “Про архітектурну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 31. — Ст. 246.
4. *Науково-практичний коментар* Господарського кодексу України / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини; кол. авт. О. А. Белянич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2015. — 441 с.
5. *Подцерковний О. П.* Особливість та деякі проблеми відшкодування шкоди у сфері господарювання // Вісн. господарського судочинства. — 2008. — № 4. — С. 59–67.
6. *Щербина В.* Господарсько-правова відповідальність: галузевий підхід, особливості застосування та напрямки подальших наукових досліджень // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. — 2013. — № 3. — С. 10–15.
7. *Щербина В. С.* Адміністративно-господарські санкції в системі заходів господарсько-правової відповідальності / В. С. Щербина // Вісн. господарського судочинства. — 2012. — № 2. — С. 180–185.

REFERENCES

1. *Konstytutsiia* Ukraine [Constitution of Ukraine]. (1996, June 28). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 30 [in Ukrainian].
2. *Hospodarskyi kodeks* Ukraine [Commercial code of Ukraine]. (2003, January 16). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna

- Rada of Ukraine, 18, 19–20, 21–22 [in Ukrainian].
3. *Zakon Ukrainy “Pro arkhitekturnu diialnist” : pryiniaty 20 travnia 1999* [Law of Ukraine “On architectural activity” from May 20 1999]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 31 [in Ukrainian].
  4. *Belianevych O. A., Vinnyk O. M., Shcherbyna V. S., et al. (2015). Naukovo-praktychnyi komentar Hospodarskoho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary of Commercial code of Ukraine]. H. L. Znamenskyi, V. S. Shcherbyna (Eds.). (2nd ed.). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
  5. *Podtserkovnyi O. P. (2008). Osoblyvist ta deiaki problemy vidshkoduvannia shkody u sferi hospodariuvannia* [Feature and some of the problems of reparations in the field of management]. Visnyk hospodarskoho sudochnystva – Bulletin of economic justice, 4, 59–67 [in Ukrainian].
  6. *Shcherbyna V. (2013). Hospodarsko-pravova vidpovidalnist: haluzevyi pidkhid, osoblyvosti zastosuvannia ta napriamky podalshykh naukovykh doslidzhen* [Economic and legal responsibility: the branch approach, the features of the application and directions for further research]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Kyiv national University named after Taras Shevchenko 3, 10–15 [in Ukrainian].
  7. *Shcherbyna V. S. (2012). Administratyvno-hospodarski sanktsii v systemi zakhodiv hospodarsko-pravovoi vidpovidalnosti* [Administrative and economic sanctions in the system of measures of economic and legal responsibility]. Visnyk hospodarskoho sudochnystva – Bulletin of economic justice, 2, 180–185 [in Ukrainian].